

Farmakoterapie glaukomu, mydriatika,
cykloplegika, miotika.
Látky používané při poruchách tvorby slz.
Antimikrobiální, protizánětlivá a
protialergická oftalmologika.
Lokální anestetika

OPHTALMOLOGIKA

- přípravky užívané k léčení očních chorob

Způsoby aplikace:

- topická (přímo na oční povrch)

- subkonjunktivální

- retrobulbární

- intraokulární

- kombinace několika cest

Z léků běžně užívaných v praxi se uplatňují oční kapky-oculoguttae, oční vody-aquae ophthalmicae a oční masti oculenta.

Terapie glaukomu

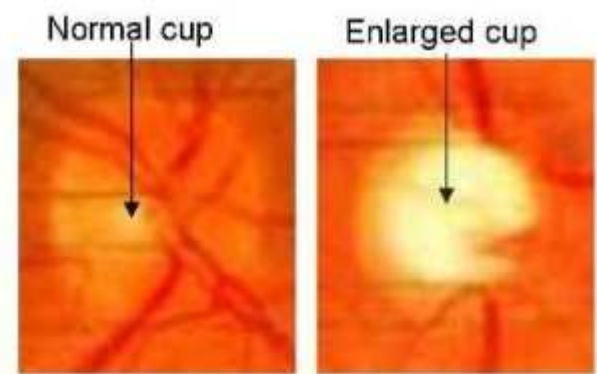
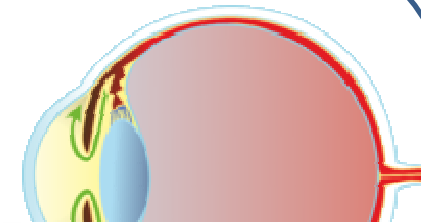
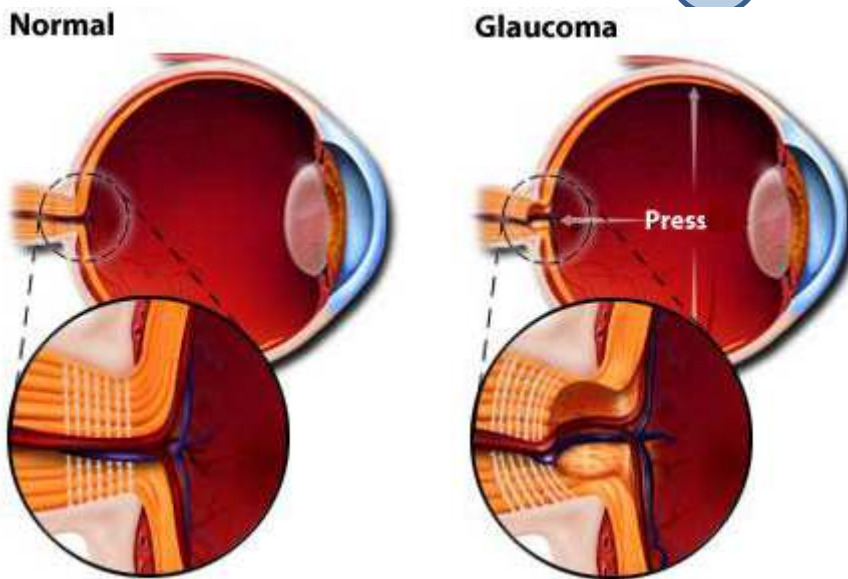
Glaukom

- aktuální informace ČGS

- 2. n

- mul

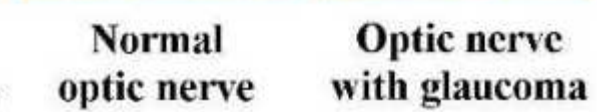

Cílen

1) zak

2) sní

3) minimalizovat komplikace a vedlejší účinky léčby

Terapie glaukomu

- 1) farmakoterapie
- 2) laserová terapie
- 3) chirurgická léčba

Antiglaukomatika

1) farmakoterapie

A. Látky snižující tvorbu nitrooční tekutiny

I. betablokátory: neselektivní

neselektivní s ISA

selektivní

II. sympatomimetika: neselektivní

selektivní

III. inhibitory karboanhydrázy: lokální

systemové

B. látky ovlivňující odtok nitrooční tekutiny

C. hyperosmotika

Antiglaukomatika

1) farmakoterapie

A. Látky snižující tvorbu nitrooční tekutiny

B. látky ovlivňující odtok nitrooční tekutiny

I. parasymptomimetika: přímá
nepřímá

II. sympatomimetika

III. analoga prostaglandinů

C. hyperosmotika

Antiglaukomatika

A. Látky snižující tvorbu nitrooční tekutiny

Betablokátory:

- neselektivní – timolol, levobunolol, metipranol
- neselektivní s ISA - karteolol
- selektivní - betaxolol

Antiglaukomatika

Betablokátorý: neselektivní bez ISA

timolol

-snížení tvorby komorové vody

-glaukom s otevřeným úhlem

-možné systémové účinky

KI: astma, bradykardie, srd. selhání

•**levobunolol**, metipranol

Antiglaukomatika

Betablokátoři: neselektivní s ISA

karteolol

- parciální agonista adrenergických β receptorů
- normalizace tlaku v řádu týdnů
- možný pozitivní dopingový test

Antiglaukomatika

Betablokátorý: selektivní

betaxolol

- antagonista β_1 receptorů, blok Ca kanálů cév oka-
- neuroprotektivní efekt
- bez vlivu na bronchy
- glaukom s uz. úhlem kombinace s miotiky

Antiglaukomatika

Sympatomimetika: neselektivní

-adrenalin (v IPLP přípravcích), dipivefrin

selektivní

brimonidin

-selektivní α_2 agonista

-↓produkce a ↑odtoku komorové tekutiny

- aplikace 2x denně

•klonidin, apraklonidin

Antiglaukomatika

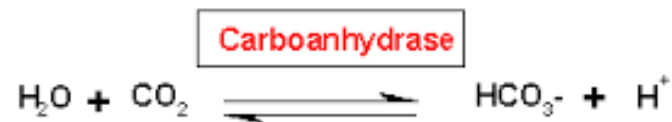
Inhibitory karboanhydrázy: systémové acetazolamid

-krátkodobá terapie g. s otevřeným úhlem,
předoperační příprava pacienta

-2x denně, i v pediatrii

NU: hypokalémie, acidóza, kožní vyrážka

•diklofenamid

Antiglaukomatika

Inhibitory karboanhydrázy: lokální

dorzolamid, brinzolamid

- inhibice karboanhydrázy II

- alternativa za betablokátory nebo v kombinaci

- 2x nebo 3x denně

NU: hořká chuť v ústech, dráždění oka, rozmazané vidění

Antiglaukomatika

B. látky ovlivňující odtok nitrooční tekutiny

I. cholinergika: přímá

nepřímá – bez registrace

II. sympatomimetika – brimonidin, adrenalin

III. analoga prostaglandinů

Antiglaukomatika

B. látky ovlivňující odtok nitrooční tekutiny

parasympatomimetika: přímá

karbachol

-přímý účinek na M receptory

-miotikum

--aplikace intraokulárně

-pro chirurg. výkony na oku

•**pilocarpin** (jen v kombinaci)

Antiglaukomatika

B. látky ovlivňující odtok nitrooční tekutiny

analogy prostaglandinů

latanoprost

-analog PG F_{2α},

-1x denně, glaukom s ot. úhlem

-kombinace s betablokátory

-hyperpigmentace duhovky a reverzibilní změny
na oku

•**travoprost, tafluprost**

Antiglaukomatika

B. látky ovlivňující odtok nitrooční tekutiny

analoga prostaglandinů

bimatoprost

-syntetický prostamid

-1x denně večer

NU: hyperemie rohovky, svědění oka, růst řas

Antiglaukomatika

C. hyperosmotika

- zvyšují osmolaritu plazmy a tím navozují přestup molekul vody z oka do cév, = snížení nitroočního tlaku.
- v terapii se běžně nepoužívají
- mannitol (i.v. perioperačně) a glycerol (p.o.)

Antiglaukomatika

Kombinované přípravky:

timolol + dorzolamid

brinzolamid

brimonidin

latanaprost

travoprost

pilocarpin

Mydriatika, cykloplegika

mydriáza = rozšíření zornice (m. dilatator pupillae)

cykloplegie = paralýza m. ciliaris

= znemožnění akomodace – vyšetření
očního pozadí

-k terapii nitroočních zánětů – prevence srůstů

-u iridocyklitidy prevence bolesti z akomodace

Mydriatika, cykloplegika

Diagnostická

-krátkodobý efekt vhodná pro vyšetření očního pozadí

tropikamid

-

•**homatropin** (IPLP přípravky), cyklopentolát

Mydriatika, cykloplegika

Terapeutická

atropin

-mydriáza cca 7 dní

-poruchy akomodace 8-12 dní

-3x denně

I: keratitida, uveitida, skleritida aj.

•**skopolamin (IPLP)**

Mydriatika

fenylefrin

- α 1 sympatomimetikum

-tam kde stačí mydriáza bez cykloplegie

-krátký efekt cca 5h

-1-2x denně

•efedrin, ibopamin (IPLP)

Dekongestiva

kongesce = mírné překrvení především spojivek

- sympatomimetika, antihistaminika, flavonoidy

tetryzolin

- α 1 sympatomimetikum

-od 2 let

-efekt 4-8 h

-2-3x denně

fenylefrin + eskulin

Dekongestiva

alergická konjunktivitida

antazolin, azelastin, levokabastin, emedastin

-H₁ antihistaminika

-někdy sedace, dráždění oka

kromoglykan, ketotifen, olopatadin

-stabilizace membrán mastocytů

epinastin

- antagonistá H₁, α_1 , α_2 a 5HT₂ receptorů

ANTIALERGICKÁ OFTALMOLOGIKA

alergický zánět - téměř vždy oboustranné zarudnutí, pálení nebo svědění, někdy i v okolí očí.

antihistaminika- **antazolin, ketotifen**, někdy v kombinaci se sympatomimetikem –**tetryzolin**.

levokabastin, antazolin – H1 antihistaminika

epinastin - kombinovaný účinek H_1 (antagonista) + α_1 (agonista).

Stabilizátory žírných buněk - **kromoglykát** (Cromohexal)

Olopatadin – anti H_1 účinek + stabilizátor žírných buněk - lze podávat v případě sezónní –např. pylové alergie.

Barviva + diagnostika

fluorescein

-diagnostické barvivo pro stanovení poškození rohovky nebo pro provádění angiografie očního pozadí

-0,5-1%

-IPLP (suché diagnostické papírky) i HVLP

NU: po syst. aplikaci nevolnost,

pruritus, synkopa

•bengálská červeň, lisaminová zeleň

Náhrady slz

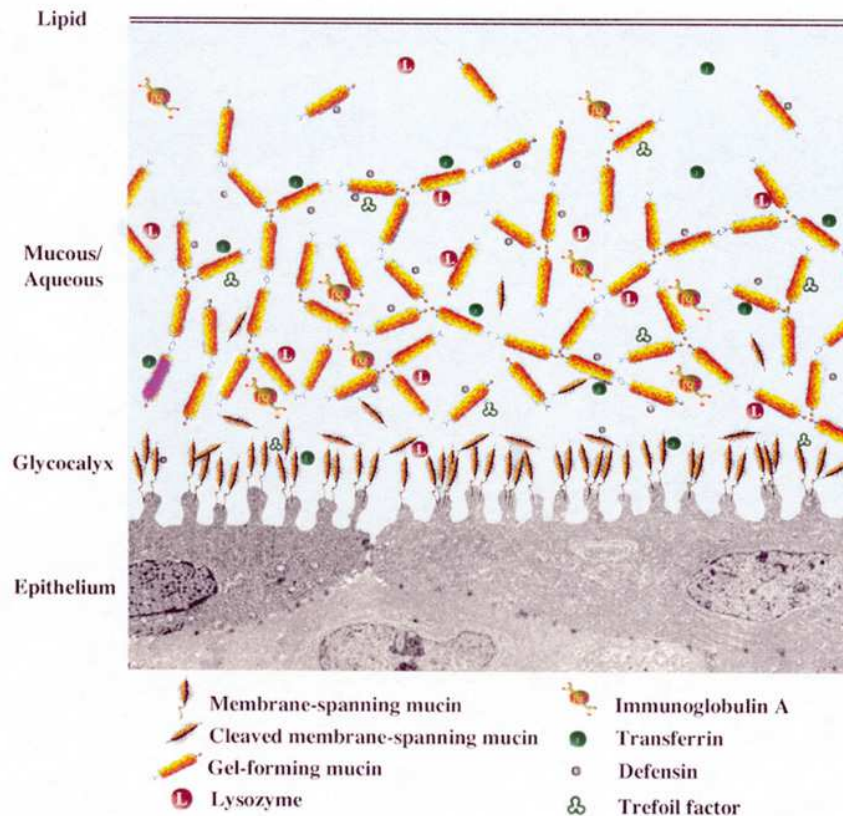
Suché oko

-jedno z nejčastějších onemocnění oka

-nest

Fakt

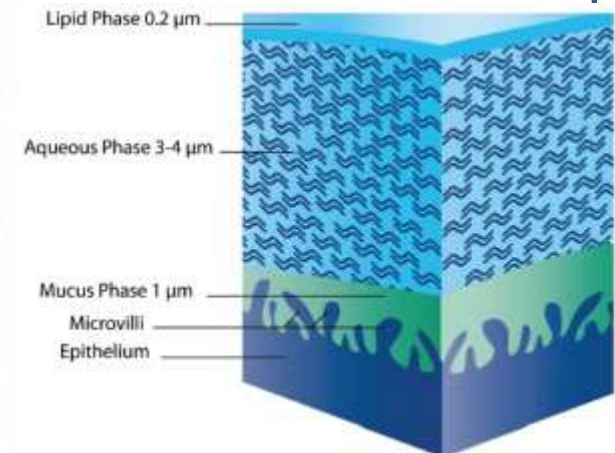
farm

n

žické,

tlivé

Náhrady slz

Viskózní polymery

povidon, karmelóza, hypromelóza+dextran,

karbomer

- hydratace a mechanická krycí funkce

dexpantenol + polyvinylalkohol

-granulační, antiflogistický, antipruriginózní efekt

LOKÁLNÍ ANESTETIKA

- využívají se ke znecitlivění předního segmentu oka při chirurgických výkonech na spojivce a na rohovce, při diagnostických a terapeutických zákrocích
- Aplikace lokálně ve formě kapek (topická anestezie) - gely, masti
- Aplikace injekční (infiltrační anestezie – retrobulbární – za bulbus, peribulbární – s kratší jehlou, nebo intrakamerální – do přední oční komory).

Retrobulbární anestezie se pro riziko poranění bulbu a zrkového nervu již téměř nepoužívá.

Lokální anestezie

Jsou to látky vyvolávající místní znecitlivění reverzibilní bloádou vedení vzruchů senzitivními neurony.

Vnímavost nervových vláken k LA:

vegetativní > senzitivní > motorická

u senzitivních vláken nejdříve mizí vnímání tepla, pak bolesti, nakonec dotyku a hlubokého čítí

Mechanismus účinku LA

LA po průniku do nervového vlákna blokuje Na^+ kanály a tím zamezuje vzniku a vedení akčního potenciálu

Další účinky:

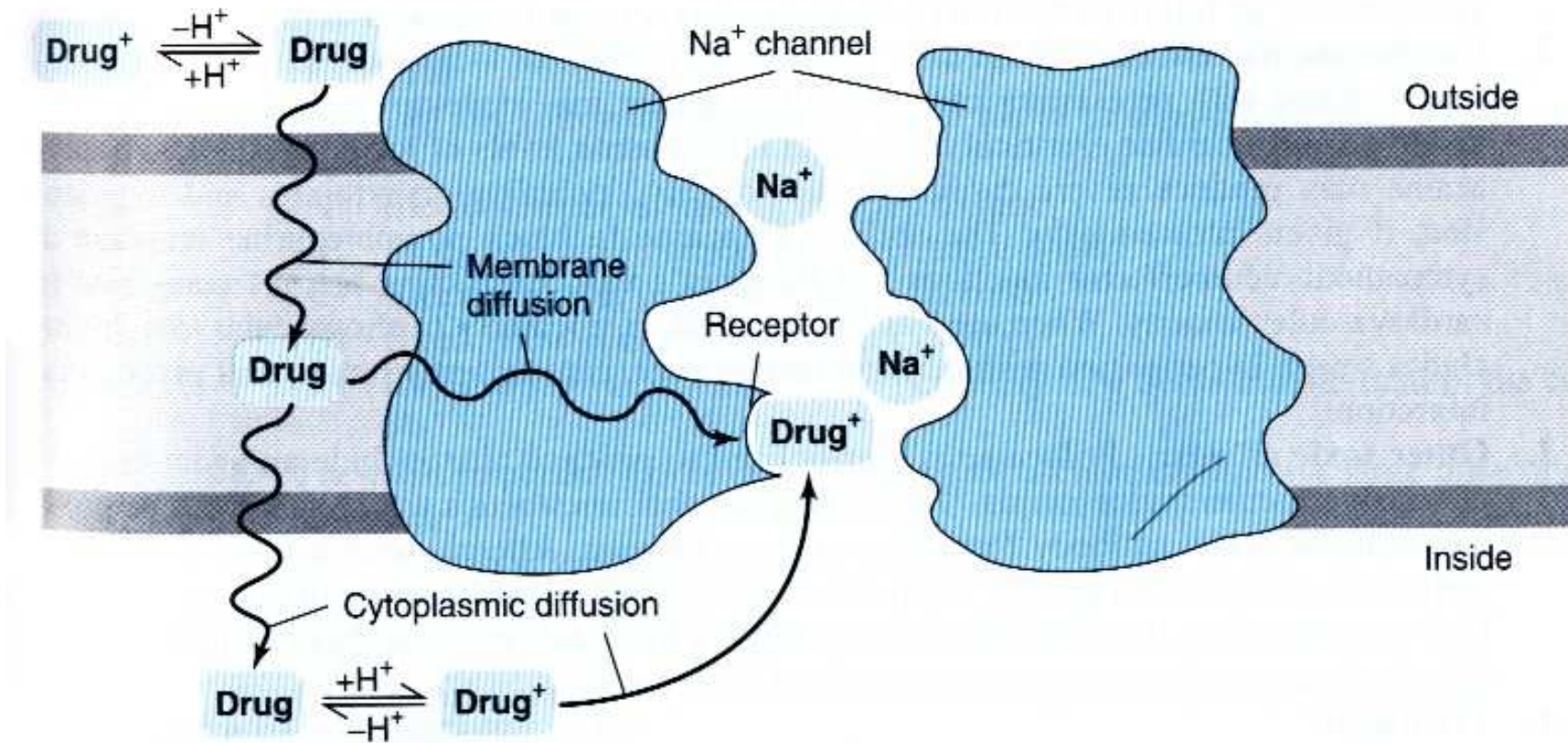
- vazodilatační (blokáda vláken sympatiku)
- antiarytmický účinek (ovlivnění sodíkových kanálů v strukturách schopných aktivace v srdci)

Farmakodynamika

- Blokují napětím řízené sodíkové kanály
  - brání depolarizaci – blokují vedení vzruchu
- receptorové místo
  - umístěno na intracelulární části kanálu
    - přístup z cytoplazmy nebo transmembránově
    - rozhodující pro prostup je lipofilita – náboj zhoršuje
  - Vazba na receptor naopak – ionizovaná forma vyšší afinitu k receptoru – důležité tedy obě formy

Mechanismus účinku

- **use dependence** – lépe se váže na více aktivní kanály – neurony vedoucí bolest blokovány preferenčně

Chemická struktura LA

LA jsou amfifilní látky:

- lipofilní aromatická skupina
  - hydrofilní dusíkatý zbytek (ionizovatelný)
vzájemně propojeno **esterovou** nebo **amidovou** vazbou
(rozdělení na esterová a amidová lokální anestetika)
- Výjimka – benzocain nemá ionizovatelnou skupinu

LA jsou slabé báze, $pK_a = 8-9$, účinnost LA závislá na pH tkáně – poměr ionizované/neionizované formy

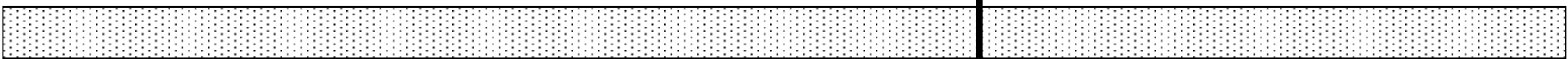
Vyšší účinnost v alkaličtější tkáni – větší procento molekul je neionizovaných a může proniknout do neuronu

Nižší účinnost v kyselejší (např. zánětlivé) tkáni – ionizované molekuly LA nepronikají do neuronu

extracelulárně pH zásaditější, převažuje difuzibilní (nepolární, lipofilní) forma lokálního anestetika

nepolární forma proniká membránou neuronu

extracelulární prostor

intracelulární prostor

membrána nervové buňky

intracelulárně pH kyselější, převažuje aktivní (polární) forma lokálního anestetika, která blokuje Na kanál a tím vedení vzruchů neuronem

Farmakokinetika LA

- Absorpce závisí na koncentraci v místě vpichu, dávce, fyz.-chem. vlastnostech LA a na prokrvení
- Distribuce - v celém organismu, depozice v tukové tkáni, amidy silná vazba na plazmatické bílkoviny
- Metabolizace plazmatickými esterázami - rychleji - (esterová LA) nebo v játrech za účasti CYP450 - pomaleji (amidová LA)
- Eliminace metabolitů ledvinami

Vazokonstrikční přísady

- pro snížení toxicity
- kompenzace vazodilatačního působení
- prodloužení a zvýšení účinku LA

ale opatrně u akrálních částí těla – riziko ischemické nekrózy!

adrenalin (nejčastěji v konc. 1:200 000), příp. noradrenalin
nebo nafazolin

**V očním lékařství velmi omezeně, v povrchové anestezii
vůbec !!!**

Nežádoucí účinky

- projevují se příznaky excitace nebo útlumu CNS, příp. a/nebo ovlivnění cévní soustavy.
- mohou vzniknout při předávkování
- specificky jako následek intravaskulární aplikace či při nadměrném vstřebávání
  - (např. v zánětlivých nebo nadměrně vaskularizovaných tkáních) a
- **CNS**
  - **Mírné** centrální nervové příznaky - kovové pachutě, hučení v uších, závratě, nevolnost, zvracení, neklid, pocit úzkosti, zrychlené dýchání.
  - **Těžké příznaky** - ospalost, zmatenost, třes, svalové záškuby, tonické křeče, bezvědomí a paralýza dechového centra.
  - lze zvládnout preventivně nebo léčebně i.v. podáním **diazepamu** 0,1-0,2 mg/kg. Dále pomáhá **hyperoxemie a hypokapnie navozená hyperventilací**

Nežádoucí účinky

- **Účinky na kardiovaskulární systém:**
  - srdce - zpomalují rychlost vedení (bradykardie) a negativně inotropní
  - na periférii vazodilatace a hypotenze
  - zvláštní pozornost zasluhuje **bupivakain**,
    - jehož technicky špatné podání může způsobit kardiovaskulární kolaps, což se vysvětluje jeho kumulací v myokardu a zvláště dlouho přetrvávajícím účinkem.
- **Alergie**
  - známé zejména u esterů odvozených od kyseliny para-aminobenzoové (prokain, tetrakain).

Nežádoucí účinky

- Prilocain
  - methemoglobinemia
- Kokain
  - blokuje reuptake katecholaminů na presynaptické membráně
  - potenciace centrálního i periferního vlivu sympatiku
  - abusus
  - hypertenze a s možností krvácení (iktus), arytmie a infarktu myokardu

Rozdělení lokálních anestetik

- podle trvání účinku:
  - krátce působící (< 60 min) – prokain
  - středně dlouho působící (60-120 min): lidokain, mepivakain, prilokain, trimekain, artikain
  - dlouho působící (> 120 min): tetrakain, bupivakain, levobupivakain, etidokain, ropivakain
- podle chemické struktury
  - estery: prokain, tetrakain (se slabším účinkem, možností alergické reakce)
  - amidy: lidokain, trimekain, mepivakain, bupivakain, ropivakain, artikain, prilokain, etidokain

LOKÁLNÍ ANESTETIKA

kokain - prvním známým LA
zaveden do očního lékařství 1884
ex pro toxikománii

-estery **oxybuprokain, tetrakain,**
-amidy **bupivakain, lidokain.**

V zahraničí se v oftalmologii používají i jiná lokální anestetika, např. **artikain.**

ANTIFLOGISTIKA

- steroidní a nesteroidní

Kortikosteroidy:

a)topické (**dexametazon, hydrokortizon, kortizon, prednizolon.**)

- léčba blefaritit, konjunktivitid, keratitid

b)systemové

Nesteroidní antiflogistika:

a)topické (**indometacin, nepafenak, diklofenak** - Indocollyre, Nevana, Voltaren Ophta CD)

b)systemové (**NSAIDs ibuprofen, diklofenak, coxiby..**)

CHEMOTERAPEUTIKA – IMUNOSUPRESIVA

cyklosporin, azathioprin, methotrexát

-využití v kombinaci s lokálními kortikosteroidy při zánětech oka (především neinfekčních)

ANTIMIKROBIÁLNÍ LÁTKY - ATB

Antiseptika

neslouží k terapii infekcí oka, ale předcházejí (např. po kontaktu s cizím tělesem, koupání ve znečištěné vodě apod).

nemají dostatečný baktericidní účinek, a v případě již probíhající (bakteriální, virové nebo parazitární) infekci, vedou pouze k oddálení účinné terapie.

1,7% kyselina boritá, benzododecinium bromid ,

karbetopendecinium bromid (*O-septonex*).

ANTIMIKROBIÁLNÍ LÁTKY - ATB

Aminoglykosidy - tobramycin, gentamycin, kanamycin a neomycin (tento v kombinaci s bacitracinem)

- gentamicin se uplatňuje při léčbě infekcí způsobených *Pseudomonas aeruginosa* a *Staphylococcus* spp.

MU: inhibice proteosyntézy,

NÚ: při lokálním podání vzácné

Cefalosporiny - ofloxacin, levofloxacin a mofloxacin

MÚ inhibice syntézy b. stěny bakterií

ANTIMIKROBIÁLNÍ LÁTKY

Sulfonamidy – sulfacetamid

MÚ: inhibice tetrahydrofolát reduktázy

Amfenikoly: chloramfenikol

+ **glukokortikoidy** - **dexametazon** nebo **betametazon**
(kombinace s aminoglykosidy nebo chloramfenikolem).

ANTIMIKROBIÁLNÍ LÁTKY

Antivirotika. Virostatika

Původci virových infekcí - nejčastěji adenoviry a HSV.

aciklovir, ganciklovir

někdy se po přeléčení antivirotikem přidává kortikoid

předčasné nasazení kortikoidu však může rohovku poškodit !

.

ANTIMIKROBIÁLNÍ LÁTKY

Antimykotika

Původci mykotických infekcí oka jsou nejčastěji *Aspergillus* a *Candida*.

starší léčiva jako **amfotericin B, nystatin, natamycin**

novější azolová antimykotika **ketokonazol, klotrimazol, flukonazol, itrakonazol, vorikonazol**.

.

ANTIMIKROBIÁLNÍ LÁTKY

Antiparazitika

Toxoplasma gondii je nejčastějším parazitem napadajícím tkáň oka.

Pro terapii se používají některé v ČR neregistrované LP (ILPL výroba v lékárnách nebo individuální dovoz) – **propamidin isethionát** nebo antiseptikum **chlorhexidin** a kombinuje se se systémovou léčbou **itrakonazolem**.

.